

DẠY HỌC VIẾT ĐOẠN VĂN MIÊU TẢ CHO HỌC SINH LỚP 3 THEO HƯỚNG TRẢI NGHIỆM

Khuất Thị Lan¹, Vũ Thị Hà Thu²

Tóm tắt: Dạy học theo hướng trải nghiệm được rất nhiều nhà giáo dục quan tâm nghiên cứu. Đối với tư duy trực quan của học sinh tiểu học, dạy học theo hướng trải nghiệm là sự phù hợp trong sự phát triển nhận thức cũng như rèn các kĩ năng cho học sinh. Vì vậy, dạy học viết đoạn văn miêu tả cho học sinh lớp 3 theo hướng trải nghiệm là một nội dung chúng tôi quan tâm nghiên cứu trong bài viết này.

Từ khóa: dạy học, hoạt động trải nghiệm, đoạn văn miêu tả, học sinh lớp 3

1. MỞ ĐẦU

Theo Đinh Thị Kim Thoa (2015), “Hoạt động trải nghiệm là hoạt động giáo dục, trong đó, dưới sự hướng dẫn của nhà giáo dục, từng cá nhân học sinh được tham gia trực tiếp vào các hoạt động khác nhau của đời sống nhà trường cũng như ngoài xã hội với tư cách là chủ thể của hoạt động, PTNL thực tiễn, phẩm chất nhân cách và phát huy tiềm năng sáng tạo của cá nhân mình” [3, tr.15].

Dạy học viết thông qua hoạt động trải nghiệm là hướng kết hợp việc học viết văn với các hoạt động thực tế và trải nghiệm. Thay vì chỉ truyền đạt kiến thức, hướng dẫn viết thông qua cách giảng truyền thống, phương pháp này khuyến khích học sinh tham gia vào các hoạt động trải nghiệm để tăng vốn hiểu biết và phát triển kĩ năng viết văn. Điều này giúp các em tự tin hơn trong việc viết và tạo ra những tác phẩm viết sáng tạo và chất lượng hơn.

Dạy học viết theo hướng trải nghiệm được ứng dụng vào việc dạy viết văn để các em được tự mình khám phá đối tượng một cách trực tiếp, cụ thể. Một bài học có nhiều nội dung để trải nghiệm và nhiều hình thức trải nghiệm khác nhau, GV là người chủ động lựa chọn nội dung của bài học để xây dựng hoạt động trải nghiệm cho phù hợp.

2. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Mục đích dạy viết thông qua hoạt động trải nghiệm

Trải nghiệm trong môn học mang lại cho học sinh những ý tưởng vô cùng thú vị và làm cho nội dung dạy học trở nên nhẹ nhàng, hấp dẫn, gần gũi, thêm phần mới lạ. Có nhiều hình thức trải nghiệm trong môn học: những tiết học ngoài không gian lớp học,

¹ Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2

² Học viên Cao học, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2

thông qua tham quan dã ngoại (nếu có điều kiện) hay những tiết học vận dụng công nghệ thông tin bằng video, hình ảnh, vật thật,...

Dạy viết thông qua hoạt động trải nghiệm nhằm giúp học sinh:

- Phát triển khả năng diễn đạt: Tham gia vào các hoạt động thực tế, học sinh có cơ hội trải nghiệm và truyền tải những cảm xúc, cảm nhận một cách chân thực và sống động qua việc viết văn. Điều này giúp HS phát triển khả năng diễn đạt và sử dụng ngôn ngữ một cách tự nhiên và truyền cảm.

- Gắn kết kiến thức với thực tế: Việc tham gia vào các hoạt động trải nghiệm giúp học sinh kết nối kiến thức vào các tình huống thực tế. Các em có cơ hội được “mắt thấy tai nghe”, từ đó những bài viết, bài đọc không còn là những kiến thức xa vời với các em.

- Phát triển kỹ năng quan sát và miêu tả: Khi tham gia vào các hoạt động trải nghiệm, học sinh được quan sát chi tiết và sự kiện một cách chân thực. Điều này giúp các em rèn luyện kỹ năng quan sát và miêu tả trong khi viết văn.

- Khuyến khích tham gia tích cực: Hoạt động trải nghiệm thường gắn kết mạnh mẽ với cảm xúc và thúc đẩy học sinh tham gia tích cực vào việc viết. Học sinh cảm thấy hứng thú và hào hứng hơn trong quá trình viết bài.

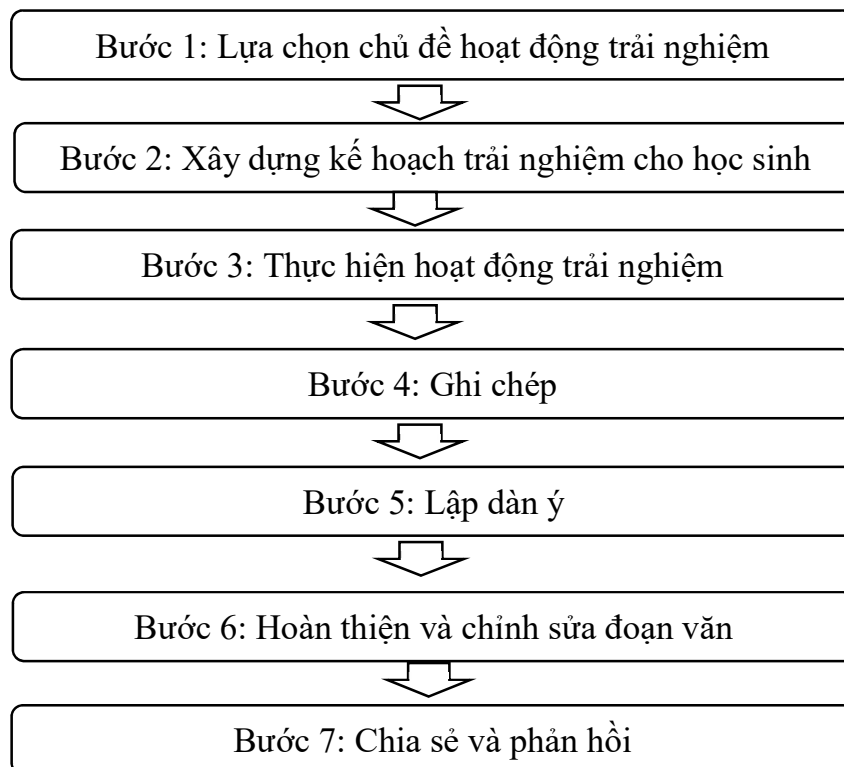
- Xây dựng kỹ năng tư duy sáng tạo và giải quyết vấn đề: Các em học cách tổ chức ý tưởng và sáng tạo một cách logic và hấp dẫn.

2.2. Dạy viết thông qua hoạt động trải nghiệm

2.2.1. Quy trình Dạy viết thông qua hoạt động trải nghiệm

Như tất cả những môn học khác trong trường phổ thông, dạy Tiếng Việt nói chung và dạy viết văn nói riêng đều có quy trình cụ thể. Quy trình được xem như “biển chỉ dẫn” giúp học sinh có thể nắm được về kiểu bài và cách làm kiểu bài này.

Qua quá trình nghiên cứu chúng tôi tạm thời đề xuất *Quy trình Dạy viết thông qua hoạt động trải nghiệm* như sau:

Bước 1: Lựa chọn chủ đề hoạt động trải nghiệm

Trước tiên, GV cần nắm rõ nội dung và yêu cầu cần đạt của bài học. Nội dung học viết văn miêu tả ở lớp 3 chủ yếu là văn tả đồ vật gần gũi và quen thuộc với các em như: đồ dùng học tập, đồ dùng trong nhà, đồ chơi, tả cảnh vật trong tranh... Đây là những đồ vật các em có thể dễ dàng quan sát hàng ngày hoặc có thể mang tới lớp để quan sát, chia sẻ với bạn bè về đồ vật đó. Từ nội dung bài học và yêu cầu cần đạt của chương trình, GV vạch ra những yêu cầu về năng lực, phẩm chất mà học sinh cần đạt được sau bài học. Từ đó lựa chọn chủ đề hoạt động trải nghiệm phù hợp với học sinh.

Ví dụ:

Đối với nội dung viết: “*Tả con vật mà em yêu thích*”, GV xác định chủ đề hoạt động trải nghiệm là “*Em thăm vườn bách thú*”.

Đối với nội dung “*Viết đoạn văn ngắn về cảnh đẹp trong tranh*”, GV xác định chủ đề hoạt động trải nghiệm là “*Du lịch khám phá cảnh đẹp đất nước*”.

Bước 2: Xây dựng kế hoạch dạy học trải nghiệm cho học sinh

Sau khi đã xác định nội dung và yêu cầu cần đạt của bài học, GV tiến hành lên kế hoạch thực hiện. Kế hoạch phải đảm bảo học sinh là trung tâm của hoạt động và giáo viên chỉ là người hướng dẫn, gợi ý cho học sinh. Đây là bước quan trọng để giáo viên có thể thiết kế được các hoạt động dạy học phù hợp với học sinh nhằm phát triển các năng lực, phẩm chất của các em. Từ yêu cầu cần đạt và nội dung của hoạt động trải nghiệm đã đề ra, giáo viên xây dựng kế hoạch bài học để có định hướng hoạt động cụ thể như:

- + Nội dung trải nghiệm trong bài học là gì? Hình thức tổ chức thế nào?
- + Có những hoạt động nào?
- + Nội dung cụ thể của từng hoạt động là gì?
- + Mỗi hoạt động sử dụng phương pháp dạy học nào, phương tiện, hình thức gì cho phù hợp với nội dung bài học và đặc điểm tâm lí và kĩ năng của học sinh?
- + Thời gian cụ thể cho từng hoạt động như thế nào?
- + Nhiệm vụ chính của học sinh trong mỗi hoạt động là gì và giáo viên sẽ hỗ trợ như thế nào?

Ví dụ:

- GV xác định nội dung trải nghiệm: Một số cảnh đẹp đất nước.
- Hình thức trải nghiệm: Có thể tổ chức cho học sinh đi tham quan cảnh đẹp đất nước có tại địa phương hoặc quan sát qua video/tranh ảnh mà giáo viên sưu tầm.
- Xác định hoạt động trải nghiệm (gián tiếp thông qua 1 tiết dạy):

a) Khởi động (5 phút): GV tổ chức cho HS chơi trò chơi Ô cửa bí mật, lật từng ô cửa và đoán tên của cảnh vật sau mỗi ô cửa để kết nối vào bài học.

Trò chơi khởi động

b) Khám phá

- Trải nghiệm (7 phút)

Tổ chức hoạt động “Du lịch Việt Nam” bằng hình thức xem video một số cảnh đẹp nổi tiếng của Việt Nam. GV chuẩn bị video rõ nét, có thuyết minh về từng cảnh đẹp giống như một người hướng dẫn viên du lịch.

Chú ý:

+ Khả năng ghi nhớ của học sinh lớp 3 còn hạn chế nên lời thuyết minh cần ngắn gọn, làm nổi bật được đặc trưng của từng cảnh đẹp, khơi gợi tình yêu, niềm tự hào của học sinh với cảnh đẹp đất nước. Cần chuẩn bị hình ảnh tiêu biểu của cảnh đẹp đó để chiếu cho học sinh xem lại sau khi kết thúc “chuyến du lịch” bằng video.

+ Chuẩn bị hệ thống câu hỏi gợi ý để học sinh biết mình cần tập trung theo dõi những nội dung gì. Những câu hỏi này được in thành phiếu học tập phát cho mỗi học sinh.

1. Em vừa được đi du lịch tới thăm những cảnh đẹp nào của nước ta?
2. Cảnh mà em thích nhất là cảnh nào? Ở đâu?
3. Cảnh đẹp đó là tự nhiên hay do con người tạo ra?
4. Cảnh đẹp ấy có gì nổi bật? (miêu tả chi tiết những điều em quan sát được).
5. Có câu chuyện nào gắn với cảnh đẹp đó hay không?
6. Em có cảm xúc gì đối với cảnh đẹp đó?

- Chia sẻ sau trải nghiệm (5 phút)

GV tổ chức cho học sinh chia sẻ những “thu hoạch” của mình dựa vào những câu hỏi gợi ý với bạn cùng nhóm, chia sẻ trước lớp. GV có thể hướng dẫn, điều chỉnh cách chia sẻ của học sinh nếu thấy chưa phù hợp.

c) Thực hành

- Viết đoạn văn (10 phút): GV tổ chức cho học sinh làm việc cá nhân thực hành viết đoạn văn dựa vào những “thu hoạch” sau trải nghiệm.

- Chia sẻ, phản hồi (5 phút): HS chia sẻ bài làm của mình trong nhóm đôi, trước lớp. HS sửa lỗi sau khi tự kiểm tra, học sinh trong lớp đưa ra phản hồi về bài viết của bạn. GV và HS đưa phản hồi bằng nhận xét để học sinh điều chỉnh và hoàn thiện lại bài làm của mình.

d) Vận dụng (5 phút)

- Học sinh nêu giá trị và bày tỏ cảm xúc với cảnh đẹp non sông Việt Nam.

- Liên hệ những việc cần làm để giữ gìn, lan toả và phát huy những giá trị đó.

Bước 3: Thực hiện hoạt động trải nghiệm

- Học sinh tham gia vào hoạt động trải nghiệm theo chủ đề đã được chọn tuân theo những chỉ dẫn về thời gian và quy tắc đảm bảo an toàn .

- Học sinh tham gia vào một hoạt động du lịch giả định, trong đó các em được mô phỏng như đang khám phá cảnh đẹp của đất nước. Các em xem ảnh, video kết hợp nghe câu chuyện về các địa điểm đẹp trong đất nước.

- HS ghi nhanh các từ khoá vào phiếu học tập.

Ví dụ:

Với chủ đề là “*Tả về máy móc*”, các em có thể được tổ chức đi thăm một số công xưởng và quan sát máy móc hoạt động,

Với chủ đề “*Tả về đồ chơi*”, em có thể mang đồ chơi của mình đến lớp để quan sát và chia sẻ,...

Bước 4: Ghi chép

Học sinh được yêu cầu ghi chép và quan sát môi trường xung quanh trong quá trình tham gia hoạt động trải nghiệm. Học sinh ghi chép các chi tiết, cảm xúc, và cảm nhận về những gì em trải nghiệm để sau này sử dụng trong việc viết đoạn văn.

Học sinh hồi tưởng kết hợp với quan sát lại tranh trên màn hình để ghi chép thành câu ngắn dựa vào những từ khoá mà các em vừa ghi vào phiếu các chi tiết và cảm nhận về các địa điểm đẹp mà em đã thấy trong hoạt động du lịch giả định. Chia sẻ về “thu hoạch” của mình với bạn cùng nhóm để nhận góp ý.

Ví dụ:

Đối với yêu cầu “*Viết đoạn văn ngắn về cảnh đẹp trong tranh*”, GV xác định chủ đề hoạt động trải nghiệm là “*Du lịch khám phá cảnh đẹp đất nước*”. Học sinh được tham quan trải nghiệm một địa danh nào đó. Hướng dẫn HS khi tham gia trải nghiệm cần quan sát để ghi chép thành câu ngắn dựa vào những từ khoá mà các em vừa ghi vào phiếu, hỏi tương kết hợp với các chi tiết và cảm nhận về các địa điểm đẹp mà em đã thấy trong hoạt động du lịch. Chia sẻ về “thu hoạch” của mình với bạn cùng nhóm để nhận góp ý.

Bước 5: Lập dàn ý

Học sinh sử dụng ghi chép và quan sát của mình, các em lựa chọn thông tin để tổ chức ý tưởng, lập dàn ý. Giáo viên có thể hướng dẫn học sinh sử dụng kỹ thuật khăn trải bàn (nhóm), sơ đồ chuỗi hoặc sơ đồ tư duy để liệt kê các chi tiết và sự kiện một cách cụ thể. Bước này học sinh có thể cùng nhau thảo luận về những “thu hoạch” về những quan sát, cảm nhận của mình với các bạn cùng bàn, cùng nhóm, nhìn lại cả quá trình trải nghiệm để cùng nhau tổ chức ý tưởng và liên hệ và phản ánh.

Học sinh sử dụng ghi chép và quan sát của mình để tổ chức ý tưởng và thông tin về một cảnh đẹp mà mình yêu thích và ấn tượng nhất. Giáo viên hỗ trợ học sinh sử dụng bản đồ tư duy để liệt kê các chi tiết và địa điểm một cách cụ thể, lập dàn ý.

Ví dụ:

Lập dàn ý cho đoạn văn tả Hồ Gươm

Học sinh viết bản phác thảo đoạn văn dựa trên ý tưởng và thông tin đã tổ chức ở bước trước. Các em sử dụng ngôn ngữ đơn giản và câu ngắn để miêu tả trải nghiệm của mình một cách rõ ràng.

Học sinh viết bản phác thảo đoạn văn miêu tả cảnh đẹp của đất nước (Hồ Gươm) dựa trên ý tưởng và thông tin đã tổ chức ở trên. Học sinh sử dụng ngôn ngữ đơn giản và câu ngắn để miêu tả cảnh đẹp đất nước một cách rõ ràng.

Bước 6: Chỉnh sửa hoàn thiện đoạn văn và

Học sinh kiểm tra chính tả, ngữ pháp và cấu trúc câu. Sử dụng những hình ảnh so sánh, từ ngữ gợi cảm, gợi tả thay cho những câu đơn giản, câu ngắn để đoạn văn thêm sinh động, thể hiện màu sắc cá nhân của người viết. Thêm câu mở đoạn và câu kết đoạn để hoàn thành đoạn văn.

Học sinh biên tập và sửa lỗi bản phác thảo của mình, kiểm tra chính tả, ngữ pháp và cấu trúc câu. Giáo viên cung cấp phản hồi và hỗ trợ học sinh cải thiện bài viết.

Ví dụ:

Dựa trên các ý tưởng và nội dung phác thảo ở trên về cảnh đẹp Hồ Gươm, HS có thể viết thành 1 đoạn văn như sau:

“Chúng em đã được đến thăm rất nhiều cảnh đẹp của nước ta. Nhưng cảnh về Hồ Gươm ở thủ đô Hà Nội vẫn là cảnh mà em thích nhất. Giữa hồ là Tháp Rùa cổ kính soi bóng trên mặt hồ trong xanh. Trên cao là những đám mây trắng bồng bênh trôi giữa bầu trời cao vợi vợi. Và kia là cầu Thê Húc màu son, uốn cong như con tôm, vây chào chúng em đến viếng đền Ngọc Sơn cổ kính. Mái đền ngàn năm tuổi nép mình dưới gốc đa cổ thụ cành lá xum xê. Nhìn vào Hồ Gươm, em lại nhớ đến sự tích về việc Lê Lợi trả kiếm cho Rùa Vàng để rồi hồ mang tên “Hoàn Kiếm”. Và có lẽ cái tên ấy, sự tích ấy sẽ truyền lại muôn đời cho các thế hệ mai sau. Ước gì một ngày nào đó, em được đứng bên bờ Hồ Gươm mà chiêm ngưỡng vẻ đẹp nên thơ của một di tích lịch sử, văn hoá nổi tiếng của thủ đô”.

(Học sinh viết: Nguyễn Diệp Chi, lớp 3A, trường Tiểu học Thanh Vân, huyện Hiệp Hòa, tỉnh Bắc Giang và chỉnh sửa của GV dạy: Nguyễn Thị Thơm)

Bước 7: Chia sẻ và phản hồi

Học sinh có thể chia sẻ đoạn văn của mình với lớp học và nhận phản hồi từ giáo viên và bạn bè.

Quy trình này giúp học sinh viết văn một cách chủ động, hứng thú và phát triển khả năng diễn đạt và sáng tạo trong việc viết.

Học sinh chia sẻ đoạn văn của mình với lớp học và nhận phản hồi từ giáo viên và bạn bè. Phản hồi tích cực và khích lệ giúp họ cảm thấy động viên và tiếp tục cải thiện kỹ năng viết văn.

Sau khi đã chỉnh sửa và sửa lỗi cho đoạn văn, học sinh tạo bản viết cuối cùng của đoạn văn miêu tả cảnh đẹp đất nước (Hồ Gươm) và hoàn thiện đoạn văn (1) trên. GV có thể vận dụng kỹ thuật phòng tranh, hướng dẫn HS treo bản viết này lên tường lớp để trình bày và chia sẻ với lớp học và xin phản hồi từ giáo viên và các bạn.

Ví dụ:

- Bài viết rất có nhiều ý tưởng so sánh, nhân hóa hay, chân thực, sống động...
- Cô chưa được đến Hồ Gươm nhưng đã hình dung ra Hồ Gươm đẹp như thế nào trong bài viết của em.

2.2.2. Nhận xét việc dạy học viết đoạn văn miêu tả theo hướng trải nghiệm

Dạy viết văn miêu tả thông qua trải nghiệm là một phương pháp giảng dạy phổ biến, nhằm giúp học sinh học cách viết bằng cách thực hành và trải nghiệm thế giới xung quanh mình. Tuy nhiên phương pháp này nhìn một cách khách quan thì có một số ưu điểm và nhược điểm như sau:

a) Ưu điểm

- Tạo sự tương tác thực tế: Dạy viết thông qua trải nghiệm cho phép học sinh tương tác với thế giới thực, giúp họ hiểu rõ hơn về các đề tài mình viết về. Điều này có thể làm cho bài viết trở nên chân thực và sâu sắc hơn.
- Thúc đẩy sự sáng tạo: Khi học sinh có cơ hội trải nghiệm, họ thường có nhiều ý tưởng mới mẻ và sáng tạo hơn khi viết. Cảm xúc và trải nghiệm thực tế có thể truyền cảm hứng cho việc viết.
- Phát triển kỹ năng quan sát: Việc tập trung vào trải nghiệm giúp học sinh phát triển kỹ năng quan sát, chi tiết và miêu tả, tất cả đều quan trọng trong viết văn.
- Tạo liên kết với nội dung học: Trải nghiệm có thể được kết hợp với các nội dung học tập khác, giúp học sinh hiểu rõ hơn và nhớ lâu hơn.

b) Nhược điểm

- Hạn chế trong việc tiếp cận trải nghiệm: Một số trải nghiệm có thể khó khăn hoặc không khả thi để tiếp cận, đặc biệt đối với các trường học có tài chính hạn chế hoặc học sinh ở trong môi trường đô thị.
- Thời gian và tài nguyên: Tổ chức và thực hiện các hoạt động trải nghiệm đòi hỏi thời gian và tài nguyên, có thể gây áp lực cho GV.

- Khả năng đánh giá: Đánh giá viết văn thông qua trải nghiệm có thể khó khăn hơn so với việc đánh giá các bài viết truyền thống. Việc đánh giá sự sáng tạo và chất lượng có thể phụ thuộc nhiều vào quan điểm cá nhân của giáo viên.

- Không phù hợp cho mọi đề tài: Một số đề tài viết văn có thể không phù hợp cho phương pháp trải nghiệm, điều này có thể làm cho việc áp dụng phương pháp này trở nên hạn chế.

3. KẾT LUẬN

Phát triển năng lực viết thông qua hoạt động trải nghiệm giúp học sinh biết vận dụng kiến thức vào thực tiễn, tức là học sinh được học qua hoạt động, qua thực hành để có được năng lực thực hiện gắn với kinh nghiệm và cảm xúc cá nhân. HS không bị bó buộc bởi vị trí ngồi học, bảng đen, phấn trắng, công việc lặp đi lặp lại, ... từ đó tạo hứng thú viết cho học sinh.

Dạy viết văn thông qua trải nghiệm có nhiều ưu điểm như khuyến khích sáng tạo và tạo liên kết với thế giới thực, nhưng cũng có nhược điểm về khả năng tiếp cận và đánh giá. Để tận dụng tốt phương pháp này, GV cần cân nhắc cách tích hợp dạy học viết đoạn văn miêu tả theo hướng trải nghiệm vào chương trình giảng dạy một cách linh hoạt, lựa chọn chủ đề viết và nội dung trải nghiệm phù hợp để đem lại hiệu quả tối ưu. Có như vậy mới có thể hướng tới việc hoàn thành mục tiêu nâng cao năng lực viết cho học sinh lớp 3 đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay ở Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018, Chương trình Giáo dục phổ thông, Môn Ngữ Văn (*Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo*)
2. Lê Phương Nga, Đặng Kim Nga (2007), *Phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học*, NXB Giáo dục.
3. Đinh Thị Kim Thoa (2015), *Kỹ năng xây dựng và tổ chức các hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong trường trung học*, Tài liệu tập huấn ĐHSP HN.
4. Tiếng Việt 3 - Kết nối tri thức với cuộc sống, NXB Giáo dục Việt Nam
5. Tiếng Việt 3 - Chân trời sáng tạo, NXB Giáo dục Việt Nam
6. Tiếng Việt 3 - Cánh diều, NXB Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh

TEACHING WRITING DESCRIPTIVE PARAGRAPH FOR 3rd GRADE STUDENTS
IN EXPERIENCE ORIENTATION

Khuat Thi Lan, Vu Thi Ha Thu

Abstract: *Experience-oriented teaching is of interest to research by many educators. For elementary school students' intuitive thinking, experiential teaching is suitable for cognitive development as well as skills training for students. Therefore, teaching writing descriptive paragraphs to 3rd grade students in an experiential way is a topic we are interested in researching in this article.*

Keywords: *experience: teaching, experiential activities, description, 3rd grade students*

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 06-9-2023; ngày phản biện đánh giá: 18-9-2023; ngày chấp nhận đăng: 29-9-2023)